

СЕКЦІЯ 5. ВИЩА ОСВІТА

.....

SECTION 5. HIGHER EDUCATION

Акименко О. Ю.,

д-р екон. наук, професор кафедри
економіки, обліку і оподаткування,
Національний університет "Чернігівська
політехніка", м. Чернігів

УДК 378.1

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ НА ВИЩУ ОСВІТУ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, призвело до тяжких наслідків для вищої освіти в Україні, спричинивши нові виклики. До початку повномасштабної війни вітчизняна освітня сфера функціонувала в умовах пандемії та суттєвих обмежень, які були пов'язані із швидким розповсюдженням захворюваності на COVID-19.

Обговорення питань реформування вищої освіти ініційовано достатньо давно, при цьому увага дослідників останнім часом зосереджувалась на наступних питаннях: (1) реформування, імплементація норм Закону України "Про вищу освіту"; (2) організація функціонування внутрішньої і зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти; (3) використання узгоджених стандартів і рекомендацій, що діють у Європейському просторі вищої освіти [1, 2]. Матеріали здійсненого дослідження дозволяють впевнено стверджувати, що на перший план в часи пандемії вийшли питання пов'язані зі створенням безпечного середовища і запровадженням дистанційного формату навчання, а війна ще більше ускладнила ситуацію у вищій освіті в Україні, наштовхуючи на необхідність переосмислення досягнутого і опрацювання перспективних напрямів зорієнтованих на узгодженість змісту вищої освіти з особливостями воєнного часу та переходом до нової парадигми – "жити, відновитись, розвиватись" [3]. Погоджуємось з думкою С.Ніколаєнко стосовно того, що пріоритетним надзавданням освітянської спільноти у воєнний час є прийняття відповідальності "за пошук шляхів вирішення системних соціо-культурних, соціально-економічних проблем насамперед шляхом мобілізації людських ресурсів, підвищення якості людського капіталу, який гартується університетською школою, збереження кращих традицій підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, формування ціннісних орієнтирів молодого покоління українців" [3].

У зв'язку зі збройною агресією РФ проти України Міністерство освіти і науки (далі, МОН) України в березні 2022 року зобов'язало керівників ЗВО вжити всіх необхідних заходів для: (1) забезпечення захисту учасників освітнього процесу; (2) отримання відповідної інформації щодо проведеної роботи та наявних можливостей для надання допомоги університетам (їх представникам), які опинилися в зоні бойових дій та на тимчасово окупованих територіях; (3) забезпечення особливих умов для тих здобувачів, які вступили до лав ЗСУ, підрозділів ТРО та є волонтерами.

21 квітня 2022 року Президентом України була створена Національна рада з відновлення України від наслідків війни, в склад якої була включена робоча група з освіти і науки. А вже в серпні 2022 року МОН України був представлений проект Плану відновлення освіти і науки. Серед ключових викликів, пов'язаних з впливом війни на сферу вищої освіти, слід, перш за все, визначити: інфраструктурні, виклики кадрового забезпечення, виклики змісту та контенту, виклики фінансування (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні проблеми потребуючі вирішення в рамках
Плану відновлення за напрямом "Вища освіта" [4]**

Ключові виклики	Проблема
Інфраструктурні	– зруйнована або пошкоджена інфраструктура закладів освіти, установ, дослідницька інфраструктура; – втрата науково-технічної інформації, даних, колекцій, архівів;
	– загроза роботі стратегічно важливих об'єктів дослідницької інфраструктури; – недосконала безпекова інфраструктура вже існуючих закладів освіти; – неналежна якість Internet-забезпечення, що впливає на дистанційну освіту.
Виклики кадрового забезпечення	– людські жертви серед працівників ЗВО; – міграція до країн Західної Європи та всередині країни кваліфікованих наукових та педагогічних кадрів; – зменшення кількості здобувачів вищої освіти тощо.
Виклики фінансування	– значна обмеженість у фінансуванні системи освіти на всіх рівнях; – неефективність використання бюджетних коштів; – неефективність в управлінні та фінансуванні; – необхідність в оптимізації системи ЗВО тощо.

Ключові можливості для вищої освіти в рамках Плану відновлення представлені на рис. 1.

Рис. 1. Ключові можливості для вищої освіти в рамках Плану відновлення [4]

Таким чином, процеси щодо трансформації системи вищої освіти будуть проходити певні етапи і процедури, що заплановані і будуть зорієнтовані на (1) повоєнне відновлення пошкодженої та зруйнованої інфраструктури та матеріально-технічної бази; (2) відновлення кадрового потенціалу; (3) ревіталізацію контингенту абітурієнтів та здобувачів; (4) створення в Україні сучасних закладів післядипломної освіти; (5) розширення бази для проведення навчальної практики шляхом розвитку державно-приватного партнерства; (6) адаптація системи вищої освіти України до європейських аналогів тощо.

Список використаних джерел

1. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94. с. URL: <https://osvitanalytika.kubg.edu.ua> (дата звернення: 12.12.2023).
2. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.12.2023).
3. Ніколаєнко С. Вища освіта в Україні – через війну до європейського визнання. Вища школа. – 2022. – № 7–9. URL: <https://dglib.nubip.edu.ua> (дата звернення: 11.12.2023).
4. План відновлення Освіта і наука [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2022/08/19/НО.projekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf> (дата звернення: 12.12.2023).
5. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. URL: https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf (дата звернення: 12.12.2023).